

Treść

Od autora 9

TANIEC W SPOŁECZEŃSTWACH NAJSTARSZYCH 11

Wiadomości wstępne 11

Początki tańca 11 Źródła informacji 11

Taniec w okresie wspólnoty pierwotnej 13

Młodsza epoka kamienna (neolit) 14 Ustrój rodowy 15

Taniec we współczesnych kulturach prymitywnych 16

Charakterystyka prymitywu tanecznego 17

Magiczne podłoże tańca 17 Pierwiastek ekstazy 17 Społeczne znaczenie tańca 17
Zespoleń z innymi sztukami 17 Prostota form 17 Przewaga rytmu w akompaniamencie 18

Typy tańców prymitywnych 18

Tańce związane z czynnościami produkcyjnymi 18 Tańce związane z wierzeniami religijnymi 19 Tańce plemiennie 20

TANIEC W KRAJACH DALEKIEGO WSCHODU 22

Wiadomości ogólne 22

Źródła informacji 22 Charakterystyka 22

Indie 24

Tańce świątynne 25 Tańce dworskie 25 Mudra i technika taneczna 25 Szkoły chińskim 32 Współczesne widowiska taneczne 28 Tańce ludowe 28

Chiny 29

Tańce kultowe 29 Tańce dynastyczne 30 Tańce dworskie 31 Tańce w teatrze chińskim 32 Współczesne widowiska taneczne 33 Tańce ludowe 33

Japonia 34

Legendarne początki tańca 34 Tańce i dramaty kultowe 34 Taniec w teatrze japońskim 35 Tańce gejsz 36 Współczesne widowiska taneczne 37 Tańce ludowe 37

TANIEC W STAROŻYTNOŚCI 39

Starożytny Wschód 39

Egipt 39

Taniec w okresie państwa starego 39 Taniec w okresie państwa średniego 41 Taniec w okresie państwa nowego 42 Tańce ludowe 43

Mezopotamia (Babilonia i Asyria) 43

Tańce kultowe 44 Tańce świeckie 44

Palestyna 45

Tańce kultowe 45 Tańce świeckie 46

Fenicja 46

Tańce kultowe 46 Tańce świeckie 46

Starożytna Grecja 47

Charakterystyka 47

Okres kreteńsko-mykeński 48

Kreta 48 Mykeny 49

Grecja za czasów Homera 49

Tańce związane z kultem Dionizosa 49 Tańce związane z kultem Apollina 50

Grecja archaiczna 50

Tańce o charakterze wojennym 50 Igrzyska i misteria 51

Grecja klasyczna w okresie państwa ateńskiego 52

Taniec w teatrze greckim 53 Nauczanie tańca 53 Taniec w życiu codziennym 54
Tańce ludowe 55

Okres hellenistyczny 55

Taniec rozrywkowy 55

Starożytny Rzym 56

Charakterystyka 56 Taniec w Etrurii 56 Taniec w okresie królewskiego Rzymu 56
Taniec w okresie republiki 57 Taniec w okresie cesarstwa 58 Taniec w schyłkowym okresie cesarstwa 59

TANIEC W ŚREDNIOWIECZU (V—XV w.) 61

Charakterystyka 61

Średniowieczny Wschód 61

Bizancjum 61

Arabia i Persja 62

Arabia 63 Persja 63

Europa we wczesnym średniowieczu 65

Taniec ludów barbarzyńskich w Europie 65

Celtowie 65 Galowie 65 Germanie 65 Goci 66 Słowianie 66

Taniec w okresie wczesnego chrześcijaństwa 67
Tańce w kościołach 67 Walka Kościoła z pozostałościami pogaństwa 68
Początki rozwoju tańca świeckiego 68
Występy waganów 69 Kształtowanie ludowych form tanecznych 70 Początki tańca
towarzyskiego 71

Taniec w okresie rozkwitu kultury feudalnej 72

(od XI do połowy XV w.)

Charakterystyka 72
Pozostałości tańców o podłożu religijnym 73
Obłąki taneczne 73 Święta błaznów 74 Sabaty 74 Tańce śmierci 74
Tańce rycerstwa 75
Wpływy trubadurów 75 Zabawy poturniejowe 76
Tańce mieszczaństwa 77
Tańce cechowe 77 Tańce mieczowe 77 Przedstawienia uliczne 78 Włoskie ma-
skarady 78
Taniec ludowy 79
Zabawy ludowe 79

Początki tańców dworskich 80

Zabawy dworskie 80
Życie dworskie we Francji 80 Życie dworskie we Włoszech 81 Życie dworskie
w Anglii 81
Tańce towarzyskie 82
Dwuczęściowość tańca 82 Basses-danses 83

TANIEC W OKRESIE RENESANSU (XV—XVI w.) 85

Charakterystyka 85
Początki widowisk tanecznych we Włoszech 86
Maskarady karnawałowe 86 Intermedia taneczne w teatrze 87 Intermedia taneczne
w czasie uciech 87 Commedia dell'arte 88 Nauczyciele tańca 88

Początki baletu dworskiego we Francji 89

Pochody maskaradowe 89 Pierwszy balet dworski 89 Bariery i karuzele 90

Widowiska taneczne w innych krajach Europy 91

Moreska 91
Tańce towarzyskie w okresie Odrodzenia 92
Pierwsze książki o tańcu 93 Kompozycja i stylizacja tańca 93 Pavana 94 Gall-
larde 95 Courante 95 Volta 95 Branle 96 Suita tańców dworskich 96 Nie-
mieckie tańce towarzyskie 96 Polskie tańce towarzyskie 97 Tańce hiszpańskie 97

TANIEC W OKRESIE BAROKU (1630—1750) 99

Rozkwit baletu dworskiego 99

Charakterystyka 99
Balety dworskie we Francji 102
Ballets comiques 102 Ballets à entrées 103 Balety na dworze Ludwika XIII 103
Balety na dworze Ludwika XIV 104 Królewska Akademia Tańca 105 P. Beau-
champ 105

Balety dworskie w innych krajach Europy 105

Anglia 105 Włochy 106 Hiszpania 107 Niemcy i Austria 108 Polska 108
Rosja 109

Dworskie tańce towarzyskie XVII w. 109

Menuet 110 Passepied 110 Bourrée 110 Gigue 111 Rigaudon 111 Tambou-
rin 111

Początki baletu teatralnego we Francji 112

Przekształcanie się baletu dworskiego w balet teatralny 112

Komedia baletowa 112 Działalność J.-B. Lully'ego 112 Opery-balety 114 Fêtes
galantes 114 Zasady techniki tanecznej 115

TANIEC W OKRESIE KLASYCYZMU (1750—1820) 117

Rozwój baletu teatralnego 117

Charakterystyka 117

Pionierzy nowej sztuki baletowej 118

Pierwsze sławne tancerki 118 Sławni tancerze XVIII w. 119 Poprzednicy Nover-
re'a 119

Reforma Noverre'a 121

Działalność J.-G. Noverre'a 121 Zasady Noverre'a 122 Znaczenie pantomimy w ba-
lecie 123 Realistyczna obserwacja życia 123 Technika tańcza jako środek pomoc-
niczy 123 Balet jako owoc współpracy artystów 124 Upraszczanie kostiumu baletow-
wego 124 Uczniowie Noverre'a 125

Rozwój baletu teatralnego w innych krajach Europy 125

Anglia 126 Dania 126 Szwecja 127 Niemcy 127 Polska 128 Prywatne ba-
lety magnackie 128 Teatr dworski Stanisława Augusta 129 Tancerze Jego Królew-
skiej Mości 129 Rosja 130 Czechy i Węgry 131

Dworskie tańce towarzyskie w XVIII w. 132

Menuet 132 Gawot 132 Musette 133 Allemande 133 Bale publiczne 133

Tańce w okresie rewolucji francuskiej 133

Balet w czasie rewolucji 134

Działalność P. Gardela 134 Balety wędrownie 135 Balet w okresie Konsulatu i Cesarstwa 135

Demokratyzacja tańca towarzyskiego po rewolucji 136

Kontredans 137 Tańce ludowe i mieszczańskie 137 Początki walca 138

Balet teatralny we Włoszech na przełomie XVIII i XIX w. 138

Włoskie próby dramatyzacji baletu 139

G. Angiolini 139 Vigano i jego forma choreodramatu 139 G. Gioia 141

Blasis i początki metodycznej pedagogiki tanecznej 141

Działalność Blasisa 141 Pedagogika Blasisa 142 Zasady techniki tanecznej 143

Zasady baletu klasycznego 143

Wpływy klasycyzmu 143 Elementy ludowe 143 Zasady i estetyka tańca klasycznego 144 Nauka techniki klasycznej 145 Szkoła włoska 145 Szkoła francuska 145 Typy tancerzy 146 Hierarchia stopni baletowych 146

TANIEC W OKRESIE ROMANTYZMU 148

Balet romantyczny we Francji 148

Charakterystyka 148

Początki baletu romantycznego 151

Ch.-L. Didelot 151 Balety z życia wiejskiego 152

Romantyczny repertuar baletowy 152

„La Sylphide” 153 „Giselle” 153 „La Péri” 154 „Esmeralda” 154 Balety o tematyce narodowej 154 Pas de Quatre 155

Słynne tancerki baletu romantycznego 155

M. Taglioni 155 F. Elssler 155 C. Grisi 156

Wybitni tancerze i choreografowie okresu romantycznego 156

F. Taglioni 156 J. Coralli 157 J. Perrot 157 A. Saint-Léon 158

Rozwój baletów narodowych 159

Powstanie baletu narodowego w Rosji 159

Pierwsze balety narodowe 159 Działalność Ch. Didelota 160 Rozwój baletu w Moskwie 161 Kontakty z baletem romantycznym 161 Początki narodowej szkoły rosyjskiej 162 Asymilacja obcych artystów w Rosji 163

Początki baletu narodowego w Polsce 163

Próby organizacji zespołów przy Teatrze Narodowym 164 Balety w stylu klasycystycznym 165 Prądy romantyczne w balecie 165 Balet przy Teatrze Wielkim 166 Działalność R. Turczynowicza 167 Polskie tancerki i tancerze 167 Balety i maskarady 168

Rozwój baletu w innych krajach 168

Dania 168 Szwecja 169 Niemcy 169 Austria 170 Węgry 170 Czechy 171 Ameryka 171

Mieszczańskie tańce towarzyskie XIX w. 172

Kadryl 172 Galop 173 Ecossaise 173 Walc 173 Polka 173

TANIEC W DRUGIEJ POŁOWIE XIX w. 175

Upadek baletu na zachodzie Europy 175

Charakterystyka 175

Balety-divertissements we Francji 176

Balety L. Delibes'a 177 Wstawki baletowe w operach 177 Początki sztuki kabaretowej 178

Monumentalne balety we Włoszech 178

Balety L. Manzottiego 178 Rozwój szkoły włoskiej 179

Rozwój baletu w Rosji i w innych krajach w drugiej połowie XIX w. 179

Rozkwit baletu w Rosji. Okres Petipy i Czajkowskiego 179

Działalność M. Petipy 179 Początki renesansu muzyki baletowej 181 Współpraca Petipy i Czajkowskiego 181 L. Iwanow 181 Muzyka baletowa Czajkowskiego 182 Balety A. Glazunowa 183 Narodowa szkoła rosyjska 183 Inni działacze baletowi 183 Objawy upadku baletu 184

Rozwój baletu w Polsce 184

Rządy obcych baletmistrzów 185 Polskie tancerki i tancerze 186 Taniec w innych formach rozrywki 187

Balet w innych krajach 187

Węgry 188 Czechy 188 Ameryka 189

Tańce towarzyskie w drugiej połowie XIX w. 189

Lansjer 190 Odmiany walca 190 Kotyilion 190 Polka-mazurka 191 Kankan 191

TANIEC NA PRZEŁOMIE XIX i XX w. 193

Działalność pierwszych pionierów 193

L. Fuller 193 Taniec wyzwolony I. Duncan 194 Maud Allan 195 Ruth Saint-Denis 196

Nowe prądy w balecie rosyjskim 196

Działalność A. Gorskiego 197 Reforma M. Fokina 197 Powstanie grupy baletowej
Diagilewa 200 A. Pawłowa 200 Słynne tancerki i tancerze rosyjscy 201

Przedstawiciele starych tradycji 202

Balet w Polsce 203

Rządy ostatnich obcych baletmistrzów 203 Kontakty z zagranicą 205 Polscy tancerze
i tancerki 205

Tańce towarzyskie na przełomie XIX i XX wieku 205

Kompozycje nauczycieli tańca 206 Tańce pochodzenia egzotycznego 206

TANIEC W PIERWSZEJ POŁOWIE XX WIEKU 207

(do końca drugiej wojny światowej)

Balety Diagilewa na zachodzie Europy 208

Charakterystyka 208

Pierwszy okres Baletów Rosyjskich Diagilewa 210

Balety M. Fokina 210 Balety W. Niżyńskiego 213

Przekształcanie się Baletów Rosyjskich w imprezę międzynarodową 214

Balety L. Miasina 214 Balety B. Niżyńskiej 216 Balety G. Balanchine'a 216 Inni
choreografowie 217 Słynni soliści Baletów Rosyjskich Diagilewa 218

Powstanie tańca wyrazistego w Niemczech 219

Rytmika E. Jaques-Dalcroze'a 219 Działalność naukowa R. Labana 221 Taniec wy-
razisty Mary Wigman 222 Szkoły tańca wyrazistego 224 Przedstawiciele tańca wy-
razistego 224 Artyści niezależni 225 Teatr taneczny Kurta Joossa 226 Repertuar
K. Joossa 228

Powstanie tańca nowoczesnego w Ameryce 229

Ted Shawn 230 Zespół Denishawn 230 Doris Humphrey 231 Charles Weidman 232
Martha Graham 232

Balet przy teatrach operowych 234

Formowanie się baletu radzieckiego 234

Organizacja życia baletowego 235

Próby odnowienia repertuaru 236

Wznowienia repertuaru klasycznego 236 Wpływy konstruktywizmu 236 Poszukiwa-
nie nowej tematyki baletowej 237 Tancerki i tancerze radzieccy 238

Rozwój baletu radzieckiego 238

Radziecki repertuar baletowy 239 Zwrot do tańca ludowego 241 Balety na moty-
wach ludowych 242 Soliści baletu radzieckiego 243

Balet w Polsce 244

Balet Teatru Wielkiego w Warszawie 244 Działalność Piotra Zajlicha 245 Działalność
innych choreografów polskich 247 Międzynarodowy Konkurs Tańca w Warszawie 248
Balety w innych teatrach polskich 248 Polska premiera „Harnasi” 250 Rytmika
Jaques-Dalcroze'a w Polsce 252

Balety przy teatrach w innych krajach Europy 252

Balet we Włoszech 252 Balet Opery paryskiej 252 Działalność S. Lifara 253 Ba-
let Królewski w Danii 254 Balet Królewski w Szwecji 255 Balet w Niemczech 255
Balet Opery budapestzkiej 256 Balet w Czechosłowacji 257

Powstanie teatralnych zespołów baletowych w innych krajach 257

Niezależne zespoły baletowe 259

Zespół Idy Rubinstein 260

Balety Szwedzkie 260

Powstanie baletu narodowego w Anglii 262

Vic-Wells Ballet 263 Towarzystwo im. Camargo 263 Klub Baletowy M. Rambert 263
Balet Sadler's Wells 263 Balet Markovej i Dolina 264

Balety Monte Carlo 265

Balety Balanchine'a 265 Balety L. Mianina 265 Rozłam w Baletach Monte Carlo 266
Balet Rosyjski z Monte Carlo 267 Oryginalny Balet Rosyjski 267

Polskie zespoły niezależne 268

Balet Parnella 268 Balet Polski 268 Szkolne zespoły tańca wyrazistego 270

Taniec w Hiszpanii 271

Hiszpańskie tańce narodowe 272 Odrodzenie tańca hiszpańskiego 273

Amerykańskie zespoły baletowe 273

Działalność artystów rosyjskich 273 Pierwsze zespoły amerykańskie 274 Początki
działalności G. Balanchine'a w Ameryce 276 Balet Karawana 277 Taniec w rewiach
i music-hallach 277

Tańce towarzyskie w pierwszej połowie XX w. 278

Związki z muzyką jazzową 278 Tańce pochodzenia amerykańskiego 279

Bibliografia 281

Spis ilustracji 288
Indeks osób 290
Indeks rzeczowy 302